

ΑΠΟΛΑΥΣΤΕ ΚΑΙ ... ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ

ΕΥΒΟΙΑ

Περάστε απέναντι

An aerial photograph of a rugged, rocky island in the Aegean Sea. The island is dark and jagged, with some sparse vegetation on its slopes. The surrounding water is a vibrant, clear turquoise color, showing varying depths and textures. The overall scene is serene and majestic.

ΑΥΛΩΝΑΡΙ

ΑΥΡΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΑΝΝΑ Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Η Εύβοια συνεχίζει να μας εκπλήσσει. Και να μας αποκαλύπτει πτυχές του φυσικού της περιβάλλοντος ελάχιστα γνωστές. Αλλά και έργα ανθρώπων παμπάλαια, μεσαιωνικά, που δεν έχουμε δει να προβάλλονται ποτέ. Κάθε ταξίδι μας στην Εύβοια μας επιβεβαιώνει πόσο γοητευτική και απρόβλεπτη είναι η Ελλάδα. Αρκεί να έχει κανείς το ένστικτο του περιηγητή, τη διάθεση να εξερευνήσει τις απόκρυφες πλευρές της. Αυτή τη χαρά της ανακάλυψης την νιώσαμε έντονα όλες τις μέρες της παραμονής μας στο **Αυλωνάρι**. Που ως τώρα το γνωρίζαμε μόνο από το χάρτη...

ΝΥΧΤΑ ΚΑΙ ΞΗΜΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΑΛΑΜΟ

ΣΤΙΣ 1 μετά τα μεσάνυχτα μπαίνουμε επιτέλους στην επικράτεια του **Δήμου Αυλώνας**. Έχει προηγηθεί ένα πολύωρο ταξίδι από τη Θεσσαλονίκη. Αλλά και μια συναρπαστική στάση στον οικισμό του **Ν. Πύργου Ωρεών**, στην οικία του ακάματου ερευνητή της Εύβοιας **Αλέξανδρου Καλέμη**. Που μας γεμίζει

με βιβλία, προϊόν των πολύχρονων ερευνών του για την Εύβοια.

Η πινακίδα προς **Κάλαμο** δείχνει 7 χλμ. προς τα δεξιά. Είν' ένα αισιόδοξο μήνυμα μετά τα 500 περίπου χιλιόμετρα που έχουν προηγηθεί. Οι τελευταίες κατηφορικές στροφές μας φέρνουν στο επίπεδο της θάλασσας. Στο κατάλυμα οι οικοδεσπότες μας περιμένουν.

Από το υπερυψωμένο μπαλκόνι αγναντεύουμε

Η δίδυμη παραλία του Κάλαμου, η "Κακιά". Παρά την ονομασία της είναι πανέμορφη.
Κάλαμος. Είναι αληθινή απόλαυση να γευματίζει κανείς πλάι στο κύμα. (αριστερά)

στο φως των αστεριών το Αιγαίο. Καμιά κίνηση, κανένας θόρυβος, κανένα αυτοκίνητο. Είμαστε οι μοναδικοί ένοικοι του Κάλαμου αυτή την εποχή. Απολαμβάνουμε λοιπόν τη μοναξιά μας και το δροσερό βοριαδάκι που κατεβαίνει απ' τη στεριά. Αφήνουμε την μπαλκονόπορτα ανοιχτή για να μας βρει ο ύπνος με την πνοή του ανέμου και τον φλούισβο στην ακτή...

Στο βάθος του ΝΑ ορίζοντα διαγράφεται το αχνό περίγραμμα του ορεινού όγκου της Όχης. Η κατάληξή του στο Αιγαίο είναι το ακρωτήριο **Καφηρέας**, ο θρυλικός "**Καβοντόρος**". Μπροστά μας απλώνεται η παραλία του Κάλαμου, ένας δίδυμος όρμος με νερά τόσο διάφανα, που αποκαλύπτουν όλες τις λεπτομέρειες του βυθού. Στο Β άκρο δημιουργείται ένας κολπίσκος, προστατευμένος σχεδόν απ' όλους τους καιρούς, που δίνει καταφύγιο σε μερικές ψαρόβαρκες. Ένας εντυπωσιακός βράχος στο κέντρο της ακτής την χωρίζει στις

δυο δίδυμες παραλίες, την "**Καλή**" και την "**Κακιά**". Αυτή η δεύτερη είναι μικρότερη και - παρά την ονομασία της - ίσως γραφικότερη. Με τέτοιες υπέροχες ακτές δεν είναι τυχαίο που ο Κάλαμος, ιδιαίτερα την περίοδο Ιουλίου-Αυγούστου, κατακλύζεται από παραθεριστές που συρρέουν από παντού. Ισχυρό κίνητρο για πολυήμερες διακοπές είναι η πολιτική των εξαιρετικά χαμηλών τιμών που εφαρμόζουν όλες οι επιχειρήσεις εστίασης και διαμονής. Οι παροχές είναι οι απολύτως απαραίτητες για ένα θερινό κατάλυμα, πάντα όμως υπάρχει ψυγείο, ζεστό νερό και κλιματισμός. Η μοναδική μας ένσταση προέρχεται από την τσιμεντοποίηση του χώρου σε μεγάλο βαθμό πάνω απ' τις ακτές, προϊόν - δυστυχώς - της ανάγκης για υπεραξιοποίηση του κάθε τετραγωνικού μέτρου γης. Ωστόσο, ο τόπος προσφέρεται για γαλήνιες διακοπές ως το τέλος Ιουνίου και μετά το τρίτο δεκαήμερο του Αυγούστου.

Μπροστά μας απλώνεται η παραλία του Κάλαμου, ένας που αποκαλύπτουν όλες τις λεπτομέρειες του βυθού.

Ο μαγευτικός δίδυμος κόλπος του Κάλαμου δικαιολογεί απόλυτα το πλήθος των επισκεπτών που τον επιλέγουν για τις διακοπές τους κατά την θερινή περίοδο.

"ΚΟΡΑΣΙΔΑ", ΜΙΑ ΑΧΑΝΗΣ ΑΚΤΗ

300 μέτρα πάνω από τον Κάλαμο μια πινακίδα μας δείχνει προς την παραλία "**Κορασίδα**". Καθώς ανηφορίζουμε έχουμε μια εξαιρετική άποψη των κολπίσκων του Κάλαμου. Οι υπέροχες αμμουδιές, έρημες από κόσμο, μοιάζουν ν' απολαμβάνουν νοχελικά τη μοναξιά τους. Δυο μήνες μετά το θέαμα θα είναι εντελώς διαφορετικό. Ο καλός χωματόδρομος διασχίζει περιοχή κατάφυτη από ελαιώνες. Οι εντυπωσιακοί κορμοί αρχαίων δέντρων προδίδουν τη μεγάλη τους ηλικία.

Στα 3,8 χλμ. συναντάμε την άσφαλο. Καθώς κατηφορίζουμε διαγράφεται στους πρόποδες του ορεινού όγκου της **Οκτωινιάς** η εκτεταμένη παραλία της **Κορασίδας** με λεπτό λευκό βοτσαλάκι και μήκος που πλησιάζει το χιλιόμετρο. Κι εδώ υπάρχουν δωμάτια, εξοχικές κατοικίες και ταβέρνες, ωστόσο, η δόμηση είναι πιο χαλαρή από του Κάλαμου, ενώ το μεγάλο μήκος της ακτής δεν δημιουργεί την αίσθηση του συνωστισμού. Σε κάποιο σημείο της παραλίας ο δρόμος τερματίζει. Επιστρέφουμε από την άσφαλο με κατεύθυνση προς τα ηπειρωτικά.

δίδυμος όρμος με νερά τόσο διάφανα,

"Κορασίδα". Μια θαυμάσια και εκτεταμένη ακτή με λεπτό βοτσαλάκι και διάφανα νερά.

ΜΟΝΗ ΚΑΡΥΩΝ ΚΑΙ ΑΥΛΩΝΑΡΙ

Ανηφορίζουμε προς την Αχλαδερή, τοπίο εντελώς διαφορετικό αλλά εξίσου συναρπαστικό. Είναι η ευρύτερη πεδινή έκταση του Αυλωναρίου, η ονομασία της οποίας προέρχεται από τις λέξεις "Αυλώνα" ή "Vallona", που σημαίνουν κοιλάδα. Εδώ το βλέμμα ηρεμεί περνώντας διαδοχικά πάνω από τους απαλούς χρωματικούς τόνους του κίτρινου και πράσινου, τις καλλιέργειες των σιτηρών, τους ελαιώνες και τα οπωροφόρα δέντρα, τις χορταρια-

σμένες λοφοπλαγιές, την μακρούα καταπράσινη γραμμή από τα πυκνά πλατάνια στις όχθες του Νηλέα. Στο Β-ΒΔ τμήμα της κοιλάδας, σαν φυσικό οχυρό ανάμεσα σ' αυτήν και το Αιγαίο, παρεμβάλλεται ο όγκος της Οκτωινιάς, με τις βραχώδεις κορυφές, που ορθώνονται ως το υψόμετρο των 761 μέτρων. Η πεδιάδα είναι κατάσπαρτη από μικρούς και μεγάλους οικισμούς, ενώ στο βάθος του ΒΔ ορίζοντα ορθώνεται κυριαρχικά η στέγη της Εύβοιας, η Δίεφυς, με τις κορυφές της να ξεπερνούν τα 1700 μέτρα.

Κάτω από την Αχλαδερή βρίσκονται οι Σνκιές.

Από εκεί ανηφορίζουμε για δυο χιλιόμετρα ως τη Μονή του **Αγ. Ιωάννου Καρυών**. Χτισμένη στους πρόποδες του βουνού "**Καλλιμάνι**", Ν της Οκτωονίας, η Μονή αγναντεύει από υψόμετρο 250 μ. ένα μεγάλο μέρος της κοιλάδας.

Η τοποθεσία είναι υπέροχη. Σχεδόν μόνιμα φυσάει ένα δροσερό βοριάδακι που κατεβαίνει απ' το βουνό. Την ευχαρίστηση συμπληρώνει η σκιά των κυπαρισσιών και της μεγάλης καρυδιάς, κυρίως όμως το εξαιρετικό βουνίσιο νερό, που ακόμα και τον Μάιο ξεχύνεται με πλούσια ροή από το στόμιο της παλιάς πέτρινης πηγής. Στο ειρηνικό τοπίο έρχονται να προστεθούν τα γλυκώχα κουδουνάκια των κατσικιών, που κατηφορίζουν από τις ράχες του βουνού.

Η Μονή χρονολογείται από το **1623**. Μετά από ακμή δύο αιώνων διαλύθηκε τελικά το 1905 και έγινε μετόχι της Μονής του Αγ. Χαραλάμπους Λευκών. Το κτίριο του μοναστηριού και το Καθολικό έχουν έξοχα ανακαινισθεί ενώ δίπλα σώζονται τα ερείπια των κελιών. Ο ναός είναι σπαυρεπίστεγος με ωραίες τοιχογραφίες, πλακόστρωτο δάπεδο και μαρμάρινους κίονες

κετά παραδοσιακά οικήματα, κάποια απ' τα οποία φέρουν χρονολογίες του τέλους του 19ου αιώνα.

Κατηφορίζουμε τους στενούς δρόμους, που κάποτε το δάπεδο τους ήταν στρωμένο με καλντερίμι, πίνουμε καφεδάκι στη μικρή πλατεία, αγοράζουμε τις εφημερίδες μας από το απίστευτα ενημερωμένο κατάστημα τύπου, πίνουμε νερό από την πηγή "**Χωνευτικό**" λίγο πιο πάνω απ' τ' Αυλωνάρι.

ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΜΕ ΜΕΓΑΛΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

Η περιήγησή μας στο εσωτερικό συνεχίζεται. Πρώτος σταθμός τα "**Χάνια**", ένα χλμ. χαμηλότερα προς τον κάμπο. Ο οικισμός πήρε το όνομά του από τα πρώτα σπίτια που χτίστηκαν το 1888 και χρησιμοποιήθηκαν ως χάνια, δηλ. πανδοχεία, για την εξυπηρέτηση των ταξιδιωτών στον κεντρικό δρόμο Αλιβερίου-Κύμης. Σήμερα στα Χάνια είναι συγκεντρωμένο το εμπορικό κέντρο της περιοχής με πολλά και ποικίλα καταστήματα.

Μονή Αγ. Ιωάννου Καρυών, έρημη χωρίς μοναχούς. Μετά την ανάπλασή της - εξωτερικά και εσωτερικά- διατηρείται σε θαυμάσια κατάσταση.

από τους οποίους ένας φέρει ιωνικό κιονόκρανο. Πάνω από το υπέρθυρο υπάρχει εντοιχισμένο θωράκιο με επιγραφή και χρονολογία **αχηγ** (1623).

6 χλμ. ΒΔ της Μονής συναντάμε την έδρα του Δήμου Αυλώνος, το **Αυλωνάρι**. Χτισμένο με πυκνή δόμηση στις πλαγιές του λόφου του, αγναντεύει "αφ' υψηλού" όλη σχεδόν την επικράτεια του δήμου. Δεσπόζουσα θέση στην κορυφή του λόφου έχουν ο ναός του **Αγ. Νικολάου** και ο επιβλητικός **Ενετικός Πύργος**, που ανακαινίσθηκε το 1953. Είναι σχεδόν τετράγωνος, με εξωτερικές διαστάσεις 8,10 X 8,05 μ. και ύψος που πλησιάζει τα 19 μέτρα. Χρησιμοποιήθηκε από τους Ενετούς ως κέντρο ενός συστήματος οπτικού τηλεγράφου σε ανταπόκριση με άλλους πύργους, που σώζονται σε μέτρια ή κακή κατάσταση στη γύρω περιοχή. Είναι τριώροφος με τοιχοποιία από ακατέργαστους λίθους. Γύρω από τον πύργο αλλά και σ' άλλα σημεία του Αυλωναρίου σώζονται αρ-

Σημαντικότατο βυζαντινό μνημείο αποτελεί ο τριουπόστατος ναός του **Αγ. Δημητρίου**, που ανάγεται στον **11ο** αιώνα. Αξιοθαύμαστες είναι οι βυζαντινές τοιχογραφίες και κυρίως οι υπερφυσικές απεικονίσεις των Αρχαγγέλων στους τοίχους του κεντρικού κλίτους, Εντύπωση επίσης μας προκαλούν οι μαρμάρινοι κίονες με τα κιονόκρανα, τα παλαιά αρχιτεκτονικά μέλη στο τέμπλο, καθώς και η στιβαρότατη κατασκευή του όλου οικοδομήματος. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει ευρύτατες εργασίες αποκατάστασης τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά, η διατήρηση όμως εντός του ναού πολλών οικοδομικών αντικειμένων και εργαλείων δεν συνάδει με την κατανοηκότητα που αποπνέει ο χώρος του μνημείου.

Στον περίβολο του ναού δεσπόζει άλλο ένα μνημείο, αυτή τη φορά δημούργημα της φύσης. Είν' ένας γιγαντιαίος πλάτανος, που η περιμέτρος του κορμού του είναι **8 μέτρα!** Το παράξενο είναι, ότι στο εσωτερικό του κορμού

Αυλωνάρι. Στο υψηλότερο

σημείο της γραφικής πολιτείας του Αυλωναρίου δεσπόζουν ο Ενετικός Πύργος και ο Αγ. Νικόλαος.

Εικόνες και στιγμές από το Αυλωνάρι, που παρά τις σύγχρονες επεμβάσεις, εξακολουθεί να διατηρεί σε μεγάλο βαθμό την γραφικότητα και την ομορφιά του.

διατηρείται μεγάλη κουφάλα, που τα τελευταία όμως χρόνια έχει κλείσει, σαν να ήθελε το δέντρο να επουλώσει την πληγή του.

Σημαντικό εμπορικό γεγονός είναι το μεγάλο **Παζάρι**, που γίνεται κάθε χρόνο στον περίβολο του ναού από τις 6 ως τις 14 Οκτωβρίου και συγκεντρώνει πλήθος επισκεπτών. Το παζάρι ξεκίνησε αρχικά στον οικισμό της Αγ. Θέκλας, μεταφέρθηκε όμως περίπου το **1870** στο Αυλωνάρι.

Συνεχίζουμε την περιήγησή μας στην κοιλάδα ΒΔ και Β του Αυλωναρίου.

Αρχικά συναντάμε τον μικρό οικισμό της Αγ. **Θέκλας**, που η ίδρυσή του ανάγεται στην αρχαιότητα, αφού εκεί κοντά τοποθετείται και η αρχαία **Σφηκεία**. Οι πληροφορίες μας μιλούν για ένα μικρό βυζαντινό εξωκλήσι. Πριν από την κεντρική εκκλησία του χωριού ένας δρομίσκος (χωρίς όμως καταποπιστική πινακίδα) κατηφορίζει αριστερά και μετά από 100 μέτρα οδηγεί σε ρεματιά με πλατάνια και κισσούς. Σ' αυτή τη γαλήνια φύση σώζεται από

τον 13ο αιώνα ο βυζαντινός σταυρεπίστεγος ναΐσκος της Αγ. **Θέκλας**. Τοίχοι χοντροί, με συνδυασμό κονιάμα και ενδιάμεσα κεραμιδάκια, αρχιτεκτονική λιτή μα τόσο γοητευτική. Κάποτε το εσωτερικό πρέπει να ήταν κατάγραφο. Σήμερα, παρά τη φθορά του χρόνου, εξακολουθούν να διατηρούνται αρκετές και καλές τοιχογραφίες. Εντύπωση μας προκαλεί η Αγία Τράπεζα. Αποτελείται από αρχαία μαρμαρίνη πλάκα που εδράζεται σ' έναν κυλινδρικό μονόλιθο με δυο κάθετες ραβδώσεις και περίμετρο **2,70 μέτρα!**

Πολύ γραφικοί και με αρχαία ιστορία είναι οι δυο επόμενοι οικισμοί "**Ωρολόγι**" και "**Όριο**". Στο Ωρολόγι βρίσκεται η τοποθεσία "Ανεμόμυλος", με πανοραμική θέα και μύλο που σώζεται από το 1880. Στην περιοχή έχουν ανακαλυφθεί ποικίλα ευρήματα της Προτοελλαδικής περιόδου. Φημισμένο για την ποιότητα και τις θεραπευτικές του ιδιότητες είναι το νερό της πηγής "**Χωνευτικό**".

Το Όριο αποτελεί το σύνολο ανάμεσα στην

Ο περίφημος ναός του Αγ. Δημητρίου στα Χάνια, κτίσμα βυζαντινό του 11ου αιώνα και λεπτομέρεια από κιονόκρανο.

Ο βυζαντινός ναΐσκος του 13ου αι. της Αγ. Θέκλας, έξω από τον ομώνυμο οικισμό.

Τοιχογραφία από τον ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο “Ωρολόγι”.
Το μεγαλύτερο ελαιόδεντρο στον Δήμο Αυλώνας, έξω από τον Αγ. Γεώργιο, με τεράστια κουφάλα και
περίμετρο κορμού 8,5μ!

περιοχή της αρχαίας Κύμης, της Οιχαλίας και των Κοίλων. Ο οικισμός βρίσκεται στην ίδια θέση από τους κλασικούς χρόνους. Πολύ παλιός είναι ο ναός του **Γεννησίου Ιωάννου του Προδρόμου** με πολύ λίγες σωζόμενες τοιχογραφίες του 14ου αιώνα.

Πολύ κοντά και Α της κοίτης του Νηλέα βρίσκεται το "**Πυργί**". Στο κέντρο του χωριού βρίσκουμε τον σταυρεπίστεγο ναό της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρος**, που σώζεται από το **1310**. Το μισό κτίσμα διατηρεί την παμπάλαια τοιχοδομία, το υπόλοιπο είναι ασβεστοχορισμένο. Στη σκεπή διατηρούνται οι παλιοί μεγάλοι στρωτήρες. Στον Β τοίχο σώζεται η κτητορική επιγραφή του 1310.

Ο ναός είναι κατάγραφος από τοιχογραφίες μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας, πολλές από τις οποίες διατηρούνται σε καλή κατάσταση.

Ακολουθούμε την κοίτη του Νηλέα, ειδυλλιακή μέσα στα πλατάνια και με πολλά μικρά ψάρια που κινούνται νοχελικά στα γαλήνια νερά. Μερικά χιλιόμετρα μετά το τοπίο μεταβάλλεται. Οι παραλλαγές του πράσινου, που τόσες ώρες μας συντρόφευαν στο εσωτερικό, δίνουν τη θέση τους στο γαλάζιο του Αιγαίου. Εδώ καταλήγει ο Νηλέας. Βαδίζουμε πλάι στο υποτυπώδες Δέλτα, που μοιάζει περισσότερο με μια στενή διώρυγα, που έχει δημιουργηθεί από τη ροή του ποταμού. Ένας ψαράς έχει ριγμένο το καλάμι του. Είναι η μοναδική ανθρώπινη παρουσία στο έρημο τοπίο της ακτής.

Αυλώνας. Ο κορμός σχηματίζει μια τεράστια κουφάλα που θυμίζει πλάτανο. Μετράμε την περιμέτρο. Είναι **8,5 μέτρα!**

Λίγο πιο κάτω, συναντάμε την κοίτη του ποταμού "**Αρτεμίσα**". Το όνομά του οφείλεται σε ιερό της Αρτεμίδας που κατά την τοπική παράδοση υπήρχε στην περιοχή. Όμορφο είναι ένα δίτοξο γεφύρι των αρχών του 19ου αιώνα, η "**Παλαιοκαμάρα**", από σκούρα πελεκητή πέτρα εξαιρετικής κατασκευής.

Σε λίγο συναντάμε το δεύτερο γεφύρι στην κοίτη του ποταμού "**Χόνδρου**", μεγαλύτερου από τον Αρτεμίσα. Το γεφύρι αυτό είναι κατά

Με μια μικρή αμμουδερή διώρυγα ο ποταμός Νηλέας καταλήγει στο Αιγαίο.

ΣΤΑ Δ ΚΑΙ Ν ΤΟΥ ΑΥΛΩΝΑΡΙΟΥ

4 χλμ. **Δ** του Αυλωναρίου βρίσκεται ο **Αγ. Γεώργιος**, ωραίο χωριό, χτισμένο σε υψόμετρο 220 μέτρων. Ο τόπος έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία αφού, 3 χλμ. στα Α, υψώνεται ο λόφος "**Καστρί**", όπου ευρίσκετο η αρχαία **Οιχαλία**. Από την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου διασχίζουμε το χωριό κατηφορικά και μετά από 650 μ. βρισκόμαστε αναπάντεχα μπροστά σ' ένα μνημείο της φύσης, το μεγαλύτερο ελαιόδεντρο του Δήμου

100 χρόνια νεώτερο, το άνοιγμά του είναι ορθογώνιο και δεν έχει την ωραία αρχιτεκτονική του προηγούμενου.

Συνεχίζοντας ανηφορικά τον χωματόδρομο καταλήγουμε στην παλιά Μονή του **Αγ. Γεωργίου "Μπερνάγι"**. Σώζεται μόνον το λιτό καθολικό σ' ένα υπέροχο πλάτωμα με θέα στο χωριό και αρκετές αιωνόβιες ελιές.

Επιστρέφοντας από τον Αγ. Γεώργιο στο Αυλωνάρι συναντάμε την πινακίδα προς τον **Αγ. Ιωάννη τον Προδρόμο**, γνωστότερο στην περιοχή με τις ντόπιες ονομασίες "**Ρεβυθάς**" ή

Ν του Αυλωναρίου. Ολοκληρώνουμε την περιήγησή μας με την επίσκεψη γειτονικών οικισμών της Νικολέτας και του Λάλα. Ένας χωματόδρομος

"Παλαιοκαμάρα", το δίτοξο γεφυύρι του 19ου αιώνα στον ποταμό "Αρτεμίσα", έξω από τον Αγ. Γεώργιο

"Κεσκεσάς", που προέρχονται από το "ρεβυθόριζο" και το "κεσκέσι", που παρασκευάζονται από τους κατοίκους σε μεγάλα καζάνια τη νύχτα της 29ης Αυγούστου στο πανηγύρι του Αγίου. Ο ναός είναι χτίσμα του **13ου αιώνα** δεν φέρει όμως τοιχογραφίες στο εσωτερικό. Μετά τις εργασίες αποκατάστασης έχει αναδειχθεί η έξοχη αρχιτεκτονική με μεγάλα πελεκητά αγκωνάρια, αραχτά αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη και μερικά λιθανάγλυφα. Στο κέντρο του δαπέδου μας εντυπωσιάζει ανάγλυφος ρόδακας με ωραία γεωμετρικά σχήματα και 11 ακτίνες. Έξω από τον ναό δεσπόζει ένα εκπληκτικό δέντρο βαλανιδιάς, με ηλικία πολλών αιώνων.

Ολοκληρώνουμε την περιήγησή μας στα Ν του Αυλωναρίου με την επίσκεψη στο **Νεοχώρι**, που δημιουργήθηκε μετά το 1890 από τους κα-

τοίκους των γειτονικών οικισμών της **Νικολέτας** και του **Λάλα**. Ένας χωματόδρομος οδηγεί στα δυο χωριουδάκια, που απομένουν έρημα και χωρίς ζωή. Τα σπίτια σώζονται σε διάφορα στάδια ερείπωσης, όλα όμως είναι πετρόχιστα και διατηρούν την αρχιτεκτονική τους αναλλοίωτη. Στον Λάλα διατηρείται το παλιό καφενείο του "**Καρόξη**", όπως διακρίνουμε στην μισοσβησμένη πινακίδα.

400 μ. από τον κεντρικό δρόμο του Νεοχωρίου συναντάμε τη βρύση της "**Νικολέτας**", με πλούσια ροή νερού. Σε μαρμαρίνη πλάκα είναι γραμμένο το χρονικό του φόνου της Νικολέτας, όταν δεν ενέδωσε στις ορέξεις του Τούρκου αγά Χασάν. Στον πλατανοσκεπάστο χώρο γίνεται την δεύτερη Κυριακή του Μάη πανηγύρι με πίτες, κρέατα και παραδοσιακούς χορούς.

στο Νεοχώρι, που δημιουργήθηκε μετά το 1890 από τους κατοίκους των οδηγεί στα δυο χωριουδάκια, που απομένουν έρημα και χωρίς ζωή.

Στις πλαγιές του Οκτωνιά είναι χτισμένη από τον 10ο αι. η ιστορική Μονή του Αγ. Χαραλάμπους Λευκών.

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΟΚΤΩΝΙΑΣ

ΒΑ του Αυλωναρίου ανηφορίζουμε προς την **Οκτωνιά**. Προηγούμενος, στρίβουμε στα 5 περίπου χλμ. δεξιά προς την ιστορική Μονή του **Αγ. Χαραλάμπους Λευκών**. Η Μονή είναι χτισμένη σε περίοπτη θέση στις πλαγιές του Καλλιμάνι. Ιδρύθηκε πριν από τον **10ο αιώνα** αρχικά ως Μονή των **Εισοδίων της Θεοτόκου**. Η προσθήκη του ονόματος του Αγ. Χαραλάμπους οφείλεται στον οπλαρχηγό **Κριεζώτη**, που το 1835 αρρώστησε βαριά και νοσηλεύτηκε στη Μονή. Όταν αποθεραπεύτηκε χάρισε εικόνα του Αγίου που διατηρείται ακόμη.

Οι μοναχές μας ξεναγούν στους χώρους της Μονής και στο Καθολικό με τα μπρούτζινα μανουάλια του 1848 που έφερε από την Κων-

σταντινούπολη ο Κριεζώτης. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις είναι έξοχα ανακαινισμένες, ενώ στον αύλειο χώρο δεσπόζουν μεγάλα κυπαρίσσια και μια γιγάντια φλαμουριά.

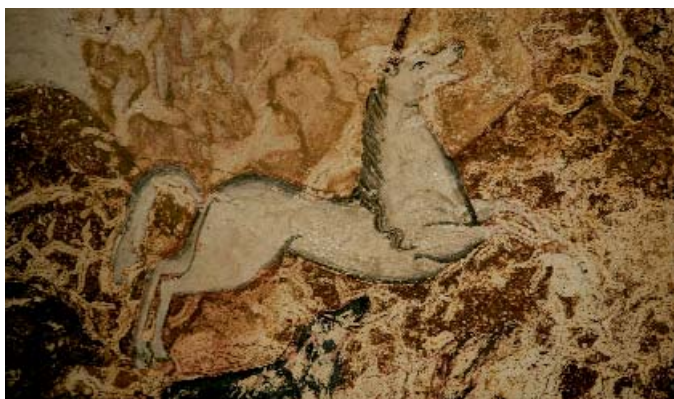
Συνεχίζουμε για Οκτωνιά, που με υψόμετρο 430 μ. είναι το ορεινότερο χωριό του Δήμου Αυλώνος, απλωμένο σε μεγάλη έκταση στις Δ πλαγιές του απότομου όγκου της Οκτωνιάς. Αποτελείται από τους οικισμούς **Καρβουνεία**, που είναι ο αρχικός πυρήνας κατοίκησης, **Πανοχώρι**, **Αλώνια**, **Κατωχώρι** και **Παναγιά**. Πολλά νερά, φυσικό περιβάλλον κατάφυτο κορυφαία θέα στο Αιγαίο και κλίμα ιδανικό για θερινή διαμονή. Δυστυχώς τα καταλύματα συγκεντρώνονται μόνον στις παραλίες.

Ξεκινάμε την περιήγησή μας προς τις ΒΑ και Α παραλίες, το πιο εκτεταμένο παραθαλάσσιο τμήμα του Δήμου. Νωρίτερα όμως οφείλουμε

Κάποιες από τις τοιχογραφίες εξαιρετικής πρωτοτυπίας και τέχνης από τον Αγ. Δημήτριο.

I. Μονή Αγ. Δημητρίου Καταρράκτη.

Ο σταυρεπίστεγος ναός έχει άριστα συντηρηθεί, τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά.

Η τοποθεσία είναι υπέροχη, στην άκρη κατάφυτου φαραγγιού. Σ' ένα σημείο της βραχώδους σχισμής του φαραγγιού κυλάει την χειμερινή περίοδο μεγάλος καταρράκτης.

μα επίσκεψη στην περίφημη Μονή του Αγ. Δημητρίου Καταρράκτη. Από το σπίτι του παπα-Τάσου παίρνουμε το κλειδί και από τον οικισμό της Παναγίας κατηφορίζουμε δεξιά με κατεύθυνση προς "Ακρωτήρι" και "Μπουρνιά". Στη διαδρομή συναντάμε εικονοστάσι και χωματόδρομο που ανηφορίζει δεξιά προς τα εξωκκλήσια της Ζωοδόχου Πηγής και της Μεταμόρφωσης. Η θέα και των δύο είναι κορυφαία, η ιδιαιτερότητα όμως του δεύτερου είναι τα υπολείμματα αρχαίου περιτειχίσματος με στιβαρή τοιχοποιία από αργούς πελεκητούς λίθους, οχυρή θέση που χρησιμοποιήθηκε και από τους Ενετούς.

Ακολουθώντας την πινακίδα προς Αγ. Δημήτριο καταλήγουμε μετά από 1,3 χλμ. μπροστά στο Καθολικό, το μόνο που σώζεται από τη Μονή, αφού τα κελιά είναι λιθοσωροί μέσα στους θάμνους.

Η τοποθεσία είναι υπέροχη, στην άκρη κατάφυτου φαραγγιού. Σ' ένα σημείο της βραχώδους σχισμής του φαραγγιού κυλάει την χειμερινή περίοδο μεγάλος καταρράκτης. Τώρα βέβαια η ροή του καταρράκτη μοιάζει με λεπτή, λευκή κλωστή.

Ο σταυρεπίστεγος ναός έχει άριστα συντηρηθεί, τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά. Το εσωτερικό του είναι κατάγραφο με υψηλής καλλιτεχνικότητας τοιχογραφίες, πολλές από τις οποίες διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Μοναδικότητα της τοιχογράφησης είναι η παράσταση της Δευτέρας Παρουσίας στον

δυτικό τοίχο, όπου η ποικιλία των θεμάτων, η τολμηρότητα καθώς και η μικροζωγραφική δεν υπάχουν σε καμιά εκκλησία της Εύβοιας. Εξαιρετικής τέχνης είναι και το άλογο από την παράσταση του Αγ. Ευσταθίου. Στο κέντρο του θόλου, πάνω από την κεντρική είσοδο, απεικονίζεται ο Παντοκράτορας, γύρω του στην πρώτη ζώνη μορφές αγίων και στην περιμετρική ζώνη ο ζωδιακός κύκλος με την καλλιτεχνική απεικόνιση όλων των ζωδίων στη σειρά. Αρκετά ασυνήθιστα είναι και τα χρώματα που χρησιμοποιούνται στις παραστάσεις με κυριότερα την ώχρα, το μπεζ-κίτρινο, το σκούρο γκρι, το καφέ-κεραμιδί ενώ ελάχιστη είναι η συμμετοχή του κόκκινου. Η ιστόρηση του ναού θεωρείται ότι έγινε από τον αγιογράφο **Νικόδημο** το **1633-36**, επομένως η οικοδόμησή του είναι παλαιότερη.

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΑΓ. ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΟΥΡΤΕΡΗΣ

Μετά την μακρά περιήγηση στα ηπειρωτικά έρχεται η στιγμή να γνωρίσουμε τις διάσημες παραλίες του **Αγ. Μερκουρίου** και της **Μουρτερής**. 4 χλμ. μετά τον Αγ. Δημήτριο ένας καλός χωματόδρομος μας φέρνει στο επίπεδο της θάλασσας. Χορταίνει το βλέμμα με την αχανή παραλία, που τόσο γενναιόδωρα δημιούργησε η φύση. Είναι μια σχεδόν απεργάδιαστη ευθεία γραμμή από λευκή αμμουδιά, που το πλάτος της κυμαίνεται από 80-100 μ. Λεπτά, πολύχρωμα βοτσαλάκια αναδεύονται στην άκρη της ακτής, λειαινόντας με αμοιβαία τριβή τις επιφάνειές τους στο διάβα των αιώνων, άλλοτε απαλά, θεραπευτικά και άλλοτε βίαια, ανάλογα με τις διαθέσεις και την

Παραλία Αγ. Μερκουρίου την άνοιξη. Μοναχική και ευωδιαστή από το άρωμα των σπάρτων.

Η αχανής παραλία της **Μουρτερής** με τους μικροσκοπικούς κολπίσκους της. Κατηφορίζοντας την δύσβατη ρεματιά προς το **Καλάμι**.

ένταση του γραΐγου.

Στο ΝΑ της άκρο χάνει ξαφνικά τη νοηλικότητα της η παραλία. Αίτιος γι' αυτό ειν' ένας κάβος, σκουρόχρωμος και ογκώδης, με βράχινες πλαγιές, που καταλήγει κάθεται στη θάλασσα. Είναι η "**Κεφάλι**", που δημιουργεί μια μικρή αγκυλιά, ένα σημείο σκιερό και γλυκύτατο, κορυφαίο στις προτιμήσεις των λουομένων.

1,5 χλμ. περίπου είναι το μήκος της ακτής ως το ανηφοράκι του δρόμου στα ΒΔ. Εκεί αριβός, αρχίζει μια παραλία με νέα ονομασία, η **Μουρτερή**. Στρέφουμε το βλέμμα μια στα ΝΑ και μια στα ΒΔ αποθαυμάζοντας τις δυο ανταγωνίστριες,

ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Μαυροπετρίτης και **Θαλασσοκόρακας**, δύο από τα σπάνια είδη πουλιών, που μαζί με την **Μεσογειακή Φώκια** εμφανίζονται στο "Καλάμι" και στην ευρύτερη περιοχή, χαρακτηρισμένη ως "Καταφύγιο Θηραμάτων". Μελετάται από τον Δήμο Αυλωναρίου να ενταχθεί σε καθεστώς ειδικής προστασίας.

χωρίς να μπορούμε ν' αποφασίσουμε σε ποια θα απονεύσουμε τον τίτλο της "καλλίστης". Ευθύς και προβλέψιμος ο Αγ. Μερκούριος απ' την αρχή ως το τέλος. Μια γραμμική που τρεμοπαίζει η Μουρτερή, σαν να βγήκε από ασαφές χέρι ζωγράφου, γεμάτη με αναρίθμητους κολπίσκους, που ξεδιπλώνονται ο ένας σε συνέχεια του άλλου. Είναι λίγο πιο απλωμένη η Μουρτερή απ' τον Μερκούρη, φτάνει τα δυο χιλιόμετρα μέχρι το στόμιο του Νηλέα, με ταβερνάκια, κάποια καταλύματα και οικοδομική δραστηριότητα ιδιαίτερα εμφανή. Δεν ξέρουμε ποια θα είναι η εικόνα της σε μια Σετία, μπορούμε όμως να μαντέψουμε.

ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΘΥΡΛΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑ "ΚΑΛΑΜΙ"

Απομεσήμερο. Αρκετά κοί για το ακατάλληλο της ώρας επιστρέφουμε το κλειδί της εκκλησίας στον πάπα-Τάσο. Ο αγαθός ιερέας μας υποδέχεται με την πατροπαράδοτη φιλοξενία που απολάμβανε κάθε ξένος στην αρχαιότητα. Στις διαμαρτυρίες μας απαντάει αποπλιστικά: "*Κι εγώ αν ερχόμουνα στο σπίτι σας το ίδιο δεν θα κάνατε;*"

Από τις πρώτες συζητήσεις μας για τις ακτές του τόπου, πλανάται ένα όνομα που θεωρείται το επιστέγασμα της ομορφιάς, της ιδιαιτερότητας αλλά και της δυσκολίας πρόσβασης: το "**Καλάμι**". Λίγοι ξέρουν την ακριβή του τοποθεσία και ακόμη λιγότεροι το έχουν επισκεφθεί.

- *Πώς θα πάμε παπά-Τάσο στο Καλάμι; Κουνάει για λίγο το κεφάλι σκεπτικός.*

- *Ξέρω κάποιον, που είναι ιδανικός για την ξενάγηση του τόπου. Είναι ο μπάριμπα-Βασίλης ο Σαλής, νέος 81 ετών. Μα τούτη την ώρα μάλλον θ' αναπαύεται.*

- *Νέος 81 ετών είπες, παπά-Τάσο;*

- *Μη σας φαίνεται παράξενο. Είναι πιο νέος απ' τους νέους.*

Με σύμμαχο τις ευχές του ξεκινάμε για το σπίτι του

μπάρμπα-Βασίλη. Είναι πάνω στο δρόμο, σ' ένα από τα ειδικότερα σημεία της Οκτωινιάς. Στις 3 το μεσημέρι, την ώρα που όλοι αναπαύονται, μια ανθρώπινη φιγούρα είναι σκυμμένη και μαστορεύει.

Πλησιάζουμε διστακτικά.

- *Έχετε τους χειρισμούς του παπά-Τάσου. Μας υπόδειξε εσάς για να μας πάτε στο Καλάμι.*

Ο μπάριμπα-Βασίλης αφήνει το μυστήρι, ορθώνει το γυμνό από τη μέση και πάνω, λιπόσαρκο κορμί και μας αναμετρώνει με βλέμμα ζωηρό.

- *Και γιατί να σας πάω εγώ;*

- *Γιατί είσαι, λέει, ο καλύτερος γνώστης της περιο-*

"Καλίμι". Παραλία μοναχική,

αθέατη, εξωτικής ομορφιάς, μαγευτικός προορισμός για τολμηρούς και ενημερωμένους.

"Καρβουννήσι", μια έρημη νησίδα ανοιχτά του ακρωτηρίου της Πούντας.

χής και δεν αρνείσαι χάρες στους ανθρώπους.

Γλυκαίνει ένα χαμόγελο στα χείλη του.

- Έτσι είναι, έχει δίκιο ο παπάς. Μα, πες μου, εσείς ποιοι είστε;

Με λίγα λόγια του εξηγούμε. Σκέφτεται για λίγο. Κοιτάζει μια τη λάσπη και μια τη μισοτελειωμένη του δουλειά.

- Ας πάμε, λοιπόν. Μα πρώτα να ταχτοποιήσω τη λάσπη. Ποτέ δεν πετάω υλικό. Και να ενημερώσω την Κατερίνα, τη γυναίκα μου.

Δεν μπορώ να πω, ότι η κυρά-Κατερίνα πετάει απ' τη χαρά της. Έρχονται δυο ξένοι απρόσκλητοι, ξεσηκώνουν τον άντρα της, μες το μεσημέρι, ένας θεός ξέρει για πόσες ώρες. Κι αυτός ο ευλογημένος ευκαιρία ζητάει να ξεπορτίσει. Πώς νάνα χαρούμενη;

Προσπαθούμε να την καθησυχάσουμε αλλά με πολύ λίγη επιτυχία. Το δύσπιστο βλέμμα της μας ακολουθεί ως το αυτοκίνητο.

- Θα γυρίσουμε το βράδυ, λέει καθώς την χαιρετάει ο μάριμπα-Βασίλης.

Η διαδρομή ως κάποιο σημείο είναι γνωστή. Οικισμός της Παναγίας, δεξιά προς Μπουρνιά και Ακρωτήριο, στα 1,8 χλμ. ο χωματόδρομος

ανηφορίζει δεξιά, αφήνοντας αριστερά την πινακίδα για Αγ. Δημήτριο. Από εδώ αρχίζουν τα άγνωστα. Μπαίνουμε στην περιοχή "**Καρβούνι**", έναν απέραντο ελαιώνα με αιωνόβια ελαιόδεντρα. Αρχίζει ένα πολύπλοκο οδικό δίκτυο με χωματόδρομους και χωραφόδρομους. Στα 3,4 χλμ. συνεχίζουμε ευθεία (αριστερά η πινακίδα δείχνει προς παραλία Μπουρνιά). Στα 4,7 στρίβουμε δεξιά προς Ακρωτήριο (αριστερά προς παραλία Αϊλή). Στα 5,6 συναντάμε για πρώτη (και τελευταία) φορά την πινακίδα προς Καλάμι (αριστερά προς Ακρωτήριο Οκτωινιάς). Στα 7 περίπου χλμ. εγκαταλείπουμε τον κύριο οδικό άξονα και ανηφορίζουμε σε κλειστή στροφή δεξιά.

- Αν συνεχίσουμε ευθεία, θα καταλήξουμε σε αδιέξοδο και στάνη, μας εξηγεί ο φίλος μας.

Για ένα περίπου χλμ. διασχίζουμε ελαιώνα. Ξαφνικά ο δρόμος τερματίζει σ' ένα επίπεδο πλάτωμα χωρίς δέντρα.

- Εδώ σταματάμε, φτάσαμε.

- Πού φτάσαμε κυρ-Βασίλη;

- Πάνω απ' το Καλάμι.

Βαδίζουμε μερικά μέτρα και αντικρούουμε ένα

γκρομέο με πελώριο βράχο, κοκκινωπό και κατακόρυφο. Ο φίλος μας μας δείχνει με το χέρι δεξιότερα.

- *Κρυμμένο εκεί κάτω είναι το Καλάμι.*

- *Δεν θα το βρίσκαμε ποτέ, λέει η Άννα και δεν διαφωνώ.*

Αφήνουμε το αυτοκίνητο και για 3 λεπτά βαδίζουμε έναν δύσβατο χωματόδρομο. Τερματίζει σε μικρό πλάτωμα, στην άκρη μιας απότομης κοίτης ρεματιάς. Ένα ανεπαίσθητο μονοπάτι ελίσσεται ανάμεσα σε σχοίνους, θυμάρια, και πικροδάφνες. Η πορεία μας έχει έντονη κλίση, το έδαφος είναι ολισθηρό, κάθε βήμα απαιτεί μεγάλη προσοχή. Ο μπάριμπα-Βασίλης προηγείται. Κοντούλης, λεπτός και ευκίνητος, θυμίζει αγριοκάτσικο, που, παρά την ηλικία του, δεν έχει χάσει τις φυσικές του δεξιότητες.

Σε 9 λεπτά πατάμε στην ακτή. Η πρώτη εικόνα δεν είναι ελκυστική. Μεγάλοι βράχοι είναι ανάκατα ριγμένοι ως τη θάλασσα, σαν να ξεκόλλησαν από ψηλά μετά από γιγαντιαία κατολίσθηση. Λίγο δεξιότερα ορθώνεται ένας εντυπωσιακός βράχος, σφηνωμένος βαθειά στην αμμουδιά, σαν καράβι που εξώκειλε από χρό-

νια. Πίσω από το βράχο μας περιμένει η έκπληξη, η μεγάλη ανταμοιβή. Ένας κολπίσκος με άνοιγμα που μόλις ξεπερνάει τα 70 μέτρα. Νερά πρασινογάλαζα και απόλυτα διαγνή παιχνιδίζουν στο ελαφρό αεράκι και διαθλούν τις ακτίνες του απογεύματος. Βοτσαλάκια λεία και λεπτά, σε μια χρωματική ποικιλία απίστευτη. Ολόγυρα πλαγιές κατάφυτες αλλά εχθρικές και απρόσιτες. Ένα καταφύγιο απόκρυφο και απόμακρο, ένας μοναχικός παράδεισος για τολμηρούς κι ενημερωμένους.

Αδύνατον ν' αντιταθούμε στο κάλεσμα των παρθενικών νερών. Στα μέσα του Μάη είναι στ' αλήθεια δροσερά, έχουμε την αίσθηση ότι πλέουμε σε λειωμένο κρύσταλλο. Ο φίλος μας αποσύρεται διακριτικά πίσω απ' το βράχο και βουτάει κι αυτός. Είναι κάτι, που κάνει συστηματικά όλο το χρόνο. Όπως και το μπάνιο στο σπίτι του, πάντα με κρύο νερό.

Καθισμένοι στους λείους βράχους αγναντεύουμε το πέλαγος. Τίποτε απ' όσα μας είχαν πει για το Καλάμι δεν είναι υπερβολή. Ο τόπος είναι μαγικός.

Μετά τη βουτιά του μας πλησιάζει ο μπάριμπα-

Ο μπάριμπα-Βασίλης επί το έργον. Στον νερόμυλό του αλέθει, όπως παλιά, αλεύρι ολικής αλέσεως 100%.

Ο Αγ. Μερκούριος από το ύψος της Κεφάλας. Μια παραλία, που δεν μπορείς να της αντισταθείς.

Βασιλῆς ξανανιωμένος, ευτυχισμένος. Ρίχνει μια ματιά στο βράχο και αρχίζει ν' απαγγέλλει:

*"Ένας βράχος σαν καράβι φορτωμένο
που δεσπόζει στην ακτή
έχει βάλει τώρα πλώρη
και στη θάλασσα έχει μπει.
Και στην κορφή της πλώρης του
μια αγριελιά φουντώνει
κι ο κάθε επισκέπτης του
τον βράχο καμαρώνει".*

*- Αφιερωμένο σε σας. Το σκάρωσα την ώρα που
κολυμπούσα πλάι στο βράχο.*

Ο ανήφορος μοιάζει ζοφερός, αποδεικνύεται όμως πολύ πιο εύκολος και ασφαλής απ' τον κατήφορο. Επιστρέφουμε στο κεντρικό δίκτυο και από την πινακίδα ξεκινάμε για **Ακρωτήριο**. Τα 3 πρώτα χιλιόμετρα διασχίζουν υπέροχο ελαιώνα, τα 2 τελευταία, όμως περνούν από πλαγιές με χαμηλούς θάμνους ανεμοδαρμένους απ' τους βοριάδες. Εδώ ο δρόμος γίνεται

εχθρικός, "αυστηρώς ακατάλληλος" για συμβατικά αυτοκίνητα.

Άλλος τόπος το Ακρωτήριο της Οκτωονιάς, βραχώδης, αφιλόξενος. Εκτός από τους δυτικούς ανέμους τον βρίσκουν όλοι οι καιροί. Καθόμαστε στα βράχια και αγναντεύουμε τη Σκύρο, το γειτονικό "Καρβουννήσι". Ο μπάριμπα-Βασιλῆς πηδάει από βράχο σε βράχο και καταλήγει στην ακτή. Εκεί μένει σκυμμένος για αρκετά λεπτά. Όταν επιστρέφει, η χούφτα του είναι γεμάτη με αλάτι, ολόλευκο, αγνό.

*- Αυτό κατάφερα να βρω. Δεν έχει στεγνώσει
ακόμη, πρέπει πρώτα να φουξήσουν οι βοριάδες.
Θα το πάω δωράκι στην κυρά μου.*

Με φως ημέρας ακόμη επιστρέφουμε στην Οκτωονιά. Χαίρεται πολύ η κυρά-Κατερίνα που μας βλέπει και μάλιστα νωρίτερα Μας φτιάχνει καφεδάκι. Μας κερνάει θαυμάσια καρυδόπιτα και νερό απ' την πηγή. Μοιάζει με άλλο άνθρωπο. Έχει γλυκάνει. Ο κυρ-Βασιλῆς, ωστόσο, έχει άλλα σχέδια στο νου του. Μας παίρνει κι ανηφορίζουμε μερικά σκαλοπάτια, φτά-

νομε στη μεγάλη δεξαμενή νερού.

- Από εδώ τροφοδοτείται ο νερόμυλος. Τον βρήκα διαλυμένο και τώρα λειτουργεί.

Ανοίγουμε την παροχή νερού. Ξεπηδάει με την ορμή καταρράκτη και βάζει σε λειτουργία κάτω χαμηλά τη φτερωτή. Μπαίνουμε στα άδυνα του μύλου. Η μυλόπετρα γυρίζει με ήχο γλυκό, φέρνει στο νου μας άλλες εποχές. Μοσχοβολάει το αλεύρι καθώς τρέχει στην ξύλινη κασέλα, λεπτό και κατακίτρινο, η πιο πολύτιμη πρώτη ύλη στους αιώνες.

- Αλεύρι ολικής αλέσεως 100%, λέει ο μπάριμπα-Βασίλης.

Γεμίζει μια σακούλα για την Άννα.

- Ό,τι κι αν φτιάξεις, θα' ναι νόστιμο.

- Και τι παίρνεις για αλειτικά, μπάριμπα-Βασίλη;

- Ξενάγηση και άλεση είναι δωρεάν, μου απαντάει. Όποιος αλέθει για να πλουτίσει, ποτέ δεν θα χορτάσει και όποιος αλέθει για να χαρίσει ποτέ δεν θα πεινάσει.

Το ίδιο βράδυ η φίλη μας η **Σοφία**, Πρόεδρος του Συνεταιρισμού Γυναικών, μας λέει:

- Είναι πολύ ιδιαίτερος άνθρωπος ο μπάριμπα-Βασίλης ο Σαλής. Το παρατσούκλι που του έδωσαν είναι "**Άγιος Βασίλης**".

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΒΑ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗΣ.

Απομένουν τρεις παραλίες που δεν έχουμε ακόμη επισκεφθεί. Μόνοι μας πια και "πολύπειροι" περί την περιοχή ξεκινάμε να τις βρούμε. Ακολουθώντας τη γνωστή μας διαδρομή από τον οικισμό της Παναγίας συναντάμε την πινακίδα προς **Μπουρνιά**. 3 χλμ. μετά ο καλός χωματόδρομος καταλήγει σε μια παράξενη ακτή, με άνοιγμα 800 περίπου μέτρων, που το μεγαλύτερο τμήμα της είναι καλυμμένο με επίπεδες πλάκες έντονα διαβρωμένες. Εξαιτίας τους η πρόσβαση στο νερό είναι αφιλόξενη, στο ΒΔ τμήμα όμως της ακτής και ακριβώς κάτω από το βράχο της Κεφάλας, σχηματίζεται ένας κολπίσκος με βοτσάλaki και βελούδινα νερά. Μερικά τροχόσπιτα και δυο-τρεις πρόχειρες εξοχικές κατοικίες είναι η συνολική ανθρώπινη παρουσία στην παραλία του Μπουρνιά. Καθώς επιστρέφουμε, ανηφορίζουμε σ' ένα δίπλετο στην κορυφή της Κεφάλας. Η θέα προς τον Αγ. Μερχούριο είναι εκπληκτική.

Και πάλι στον κεντρικό χωματόδρομο. Συνεχίζοντας από την πινακίδα του Μπουρνιά

Η μακρόχρονη διάβρωση από τα κύματα του γράιγου έχει μεταβάλει τις πλάκες στην παραλία του **Μπουρνιά**, σ' ένα απέραντο ανάγλυφο της φύσης.

Στην κορυφή του λόφου "Ποτήρι" με το Βυζαντινό κάστρο δεσπόζει το εξωκκλήσι της Παναγίας που εφάπτεται με τον ανατολικό τοίχο ερειπωμένης δεξαμενής.

συναντάμε μετά από 1,3 χλμ. την πινακίδα προς **Αϊλή**. Στα 1,7 χλμ. στρίβουμε δεξιά και στα 4,8 χλμ. βρισκόμαστε μπροστά στην παραλία. Νωρίτερα έχουμε διασχίσει ένα μικρό φαράγγι, που στη συνέχεια εξελίσσεται σε μια στενή ρεματιά, κατάφυτη με μικροδάφνες και πλατάνια.

Η Αϊλή έχει άνοιγμα 200 περίπου μέτρων και τα ίδια μορφολογικά χαρακτηριστικά με τον Μπουρνιά, επίπεδες πλάκες ελάχιστα φιλικές.

Έχει όμως και μια ιδιαιτερότητα. Εκτεταμένες αμμοθίνες, με άμμο καφεκίτρινη, λεπτή σαν αλεύρι και κατάφυτη με σχοίνους.

Στην επιστροφή μας, λίγο πριν βγούμε στον κεντρικό χωματόδρομο, λοξεύουμε στην τύχη δεξιά σε δευτερεύοντα δρόμο, που διασχίζει ελαιώνα. Θαυμάζουμε τα επιβλητικά ελαιόδεντρα, την ειδυλλιακότητα του τόπου, την απόλυτη μοναξιά.

- *Ας δούμε πού οδηγεί αυτός ο δρόμος, λέω*

στην Άννα.

Σε μισό λεπτό παίρνουμε την απάντηση. Βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα ωραίο ξωκλήσι, κατασκευασμένο από αργούς λαξευτούς λίθους και κεραμιδιάκια. Το εσωτερικό του είναι λιτό και υπάρχουν αναμμένα καντηλάκια. Σε 50 μέτρα τερματίζει ο δρόμος σε μικροσκοπικό ξέφωτο. Ετοιμαζόμαστε να γυρίσουμε, όταν βλέπουμε ένα βράχο, που η επιφάνειά του θυμίζει εσωτερικό τοίχωμα σπηλαίου. Το μεγαλύτερο τμήμα του είναι καλυμμένο από καταπράσινα χορταράκια. Δεν είναι τυχαίο. Από

κάθε σημείο του βράχου αναβλύζει νερό. Στο κέντρο του σχηματίζει μια ρωγμή. Στο κάτω τμήμα της είναι ενσωματωμένη μια λαξευτή πέτρινη γούρνα, που συλλέγει όλο το νερό της "βράχινης καρδιάς". Είναι απίστευτα δροσερό και γευστικό, μια από τις πιο αυθεντικές και αγνές πηγές που έχουμε συναντήσει στην Ελλάδα.

Ψάχνουμε να βρούμε τις "Γράβες", την τελευταία παραλία. Μετά από κάποιες ανεπιτυχείς προσπάθειες ξαναπαίρνουμε το δρόμο προς Μπουρνιά. Στα 900 μ. στρίβουμε αριστερά και στο 1,5 χλμ. δεξιά. Αρχίζει πολύ εχθρικός πετρώδης δρόμος. Στα 3 χλμ. τερματίζει σε μικρό πλάτωμα πάνω από τις Γράβες. Άνοιγμα σχεδόν 150 μέτρων, πλάκες, αμμόλοφοι αλλά και χαλικιά και αμμουδιά και υπέροχα νερά. Στα ριζά ενός μεγάλου βράχου μια βαρκούλα φωλιάζει σε νεόσοικο, κατασκευασμένο το 1961. Δίπλα στο βράχο δημιουργείται κολπίσκος ονειρεμένος. Πώς ν' αντισταθείς!

ΣΤΟΝ ΟΧΥΡΟ ΛΟΦΟ "ΠΟΤΗΡΙ"

Απόγευμα, καταλαγιάζει λίγο η ζέστη. Ώρα ιδανική για ν' ανεβούμε στο **Ποτήρι**, το βραχώδες κωνικό βουνό ΝΔ της Οικονιάς. Στην κορυφή του σώζονται τα ερείπια Βυζαντινού Κάστρου

και το εξωκκλήσι της Παναγίας. Ο λόφος είναι ορατός από πολλά σημεία του κάμπου, απουσιάζουν - ωστόσο - εντελώς οι πινακίδες. Για να βρούμε την πρόσβαση ξεκινάμε από τα τελευταία σπίτια του Αυλωναρίου (όπου υπάρχουν και εκκλησιούλα) με κατεύθυνση προς Συκιές και Αχλαδερή. Στα 1,2 χλμ. ακριβώς στρίβουμε αριστερά σε χωματόδρομο. Συνεχίζουμε ευθεία (αγνοώντας την διακλάδωση στα δεξιά). Στα 2,5 χλμ. ο καλός δρόμος τερματίζει σε υποτυπώδες πλάτωμα. 50 μέτρα μετά αρχίζει το μονοπάτι, φαρδύ, ευδιάκριτο και με αρκετά ενδιάμεσα πέτρινα σκαλοπάτια. Είναι μια ήπια ανάβαση, που δεν διαρκεί περισσότερο από 17-20 λεπτά. Στην κορυφή η ανταμοιβή. Θέα συγκλονιστική σε όλο τον ορίζοντα. Δροσερό αεράκι και ευχαρίστηση απερίγραπτη.

Περιδιαβαίνουμε το λόφο, που είναι φυσικά οχυρωμένος με απόκρημνες πλαγιές αλλά και με ισχυρή τείχιση πάχους 1 μέτρου από αργολιθοδομή και ενδιάμεσα κερραμίδια. Το υψηλότερο τμήμα της οχύρωσης σώζεται στην Α πλευρά του λόφου με ύψος 5 περίπου μέτρων. Το 1205 το "Ποτήρι" έπεσε στα χέρια των Φράγκων, που συμπλήρωσαν τις οχυρώσεις τους κατασκευάζοντας μετά από 60 χρόνια τον Πύργο στο Αυλωνάρι.

Μπαίνουμε στην εκκλησιούλα. Πετρόχτιστη, πλακόστρωτη και στην Ωραία Πύλη μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη με ανάγλυφα. Στη Βυζαντινή εποχή λειτουργούσε στο κάστρο μοναστήρι με το όνομα "Παλαιοπαναγιά". Αξιοση-

μείωτο είναι, ότι η Δ πλευρά του ναού είναι κοινή με τον Α τοίχο ερειπωμένης δεξαμενής, επαλειμμένη με κουρασάνι.

Μια πέροδικα φεύγει τρομαγμένη από τα βήματά μας. Ο ήλιος χαμηλώνει, το αεράκι γίνεται ψυχρό. Κάποια σημεία του κάμπου είναι ήδη βυθισμένα στη σκιά. Είναι ώρα να επιστρέψουμε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται:

- Στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Εύβοιας και προσωπικά στον **Τάκη Οικονόμου**.

- Στον Δήμαρχο Αυλώνος **Δημήτρη Κατσούλη**.

- Στην υπάλληλο του Δήμου **Μαρία Μπαϊρακτάρη**.

- Στους **Γιώργο Βάσσο** και **Στέλιο Τσάλα**, Πρόεδρο και Έφορο αντιποίχως του Συλλόγου απανταχού Αγιωργιτών.

- Στον **μάρμπα-Βασίλη Σαλή** και στον **πάπα-Τάσσο**.

- Τέλος στον **Βασίλη Χροναίο** και στη σύζυγό του **Σοφία**, Πρόεδρο του Συνεταιρισμού Γυναικών, για όλα όσα έκαναν για μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξ. Καλέμη, "Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ".

- Στοιχεία από τον Δήμο Αυλωναρίου.

"ΑΒΑΛΟΝΑ"

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΥΛΩΝΑΡΙΟΥ

Θα ήταν παράλειψη να μην επισκεφτεί κανείς το κατάστημα του Συνεταιρισμού Γυναικών στα "Χάνια".

Όλα τα προϊόντα παρασκευάζονται με παραδοσιακό τρόπο από τις ίδιες και είναι υπέροχα σε ποιότητα και γεύση: Θαυμάσιο ζυμωτό ψωμί, πίτες, κουλουράκια, γλυκά ταψιού και κουταλιού και τόσα άλλα ... Προσπάθεια αξιέπαινη.

Τους ευχόμαστε κάθε επιτυχία.

Τηλ. 22230 32210

i πληροφορίες

Τμήμα από τον χάρτη “ΝΟΤΙΑ ΕΥΒΟΙΑ” 1 : 100.000 των εκδόσεων “Ανάβαση”.

Γραφείο Δημάρχου: Τηλ. 22230 32340

Γραφ. Τουρισμού: Τηλ 22230 32350

Για ενοικιάσεις δωματίων πληρωφ. στο Γρ. Τουρισμού.